

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ

Владика Л.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Сингаївська І.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Таврійський національний університет

імені В.І. Вернадського

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Для кожної розвиненої країни пріоритетним завданням є створення ефективних важелів впливу на осіб, які вчиняють суспільно небезпечні діяння. Створення дієвої системи заходів, які б дійсно запобігали вчиненню нових злочинів, є одним з першочергових завдань законодавця. Під такими заходами в теорії кримінального права розуміють саме заходи кримінально-правового характеру. Єдиного визначення цього поняття в юридичній літературі не існує. Наприклад, І.Е. Звечаровський відзначає, що заходи кримінально-правового характеру це заходи передбачені кримінальним законом, які застосовуються безвідносно до юридичної природи поведінки особи, яка вчинила злочин зі зміною її кримінально-правового статусу [1, с. 38]. Так, А.М. Яценко вважає, що під заходами кримінально-правового характеру слід розуміти засоби впливу, які передбачені законом про кримінальну відповідальність за вчинення злочинного чи зовні схожого на нього діяння або суспільно небезпечного діяння, передбаченого Особливою частиною цього закону, пов'язані з обмеженнями чи позбавленнями найбільш значимих для людини прав і свобод або зі звільненням особи від кримінальної відповідальності та покарання чи, навіть взагалі, з її не притягненням до такої відповідальності і спрямовані на досягнення соціально корисних цілей [4, с. 781].

Дослідивши вітчизняне законодавство, можна дійти висновку, що в системі кримінального права України сформувався самостійний інститут заходів кримінально-правового характеру. Частиною цього інституту є «інші заходи кримінально-правового характеру». До них відносяться: примусові заходи медичного характеру, примусове лікування та спеціальна конфіскація.

Важливе місце серед інших заходів кримінально правового характеру займають примусові заходи медичного характеру. У теорії кримінального права, питання, пов'язані з застосуванням таких заходів вважаються одними з найскладніших. Це пов'язано з тим, що їх не можливо вирішити без залучення

не тільки юридичної галузі знань, а й медичної. У разі, якщо особа, яка вчинила суспільно-небезпечне діяння, є психічно хворою, застосування до неї покарання не матиме достатнього ефекту. Саме тому існують примусові заходи медичного характеру. Такі заходи застосовуються з метою покращення психічного стану таких осіб та при необхідності психіатричного лікування. Їх застосовують до осіб, що вчинили злочин у стані неосудності або у стані обмеженої осудності, а також до осіб, які вчинили злочини у стані осудності, але до постановлення вироку або під час відбування покарання захворіли на психічну хворобу [2].

Відповідно до статті 92 Кримінального Кодексу (далі – КК) України примусовими заходами медичного характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною Кримінального Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь.

Пунктом 1 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» визначено, що метою застосування примусових заходів медичного характеру і примусового лікування є:

- вилікування чи поліпшення стану здоров'я психічно хворих осіб;
- запобігання вчиненню такими особами нових суспільно небезпечних діянь (злочинів), відповідальність за які передбачена нормами КК України [3].

Відсутність елемента кари у примусових заходах медичного характеру, дає можливість стверджувати, що вони не є окремим видом покарання, не мають за мету виправлення хворого і як наслідок не тягнуть за собою судимість.

Правовідносини у сфері здійснення примусових заходів медичного характеру регулюються: Конституцією України, КК України, Кримінальним процесуальним кодексом України, Законом України «Про психіатричну допомогу» (від 22.02.2000 року), Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» (від 03.06.2005 року), тощо. Міністерство охорони здоров'я України 31 серпня 2017 року видало Наказ «Про затвердження Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги», чим впровадило нову систему застосування примусових заходів медичного характеру. Відповідно до нових Правил психіатрична допомога суспільно небезпечним пацієнтам відокремлюється від загальної психіатричної практики. Особам, які не вчинили суспільно-небезпечне діяння не надається психіатрична допомога в установах, де застосовуються стаціонарні види примусових заходів медичного характеру.

Примусові заходи медичного характеру призначаються, змінюються, продовжуються та припиняються за рішенням суду. Під час призначення конкретного виду примусових заходів медичного характеру суд обов'язково ураховує принципи законності, гуманізму і справедливості. Також

обов'язковим є додержання принципу достатності обраного виду примусового заходу медичного характеру.

Відповідно до статті 94 КК України видами примусових заходів медичного характеру є: надання амбулаторної психіатричної допомоги в примусовому порядку, госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із звичайним наглядом, госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги з посиленням наглядом та госпіталізація до закладу з надання психіатричної допомоги із суворим наглядом. Призначення доцільного примусового заходу медичного характеру є запорукою запобігання вчинення нового суспільно небезпечного діяння, а також зменшення суспільної небезпечності хворого.

Отже, інститут примусових заходів медичного характеру на даному етапі знаходиться в процесі активного розвитку та видозмінення з боку держави. З прийняттям Міністерством охорони здоров'я нових Правил застосування примусових заходів медичного характеру в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги, відбувся ще один крок у напрямку побудови досконалої системи застосування примусових заходів медичного характеру. Нові Правила є лише частиною великого масиву роботи, яку державні органи, повинні здійснити, задля створення такої системи застосування примусових заходів медичного характеру, яка повинна ефективно запобігати вчиненню нових злочинів та сприяти вилікуванню психічно хворих осіб.

Список використаних джерел:

1. Звечаровский И. Э. Меры уголовно-правового характера: понятие, система, виды. Законность. 1999. № 3. С. 36–39.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» від 03 липня 2005 року № 7 / Верховний Суд України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>
4. Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність. Форум права. 2013. № 3. С. 775–783 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2013_3_127.pdf